

N:o 3.

Ank. till Riksd. Kansli den 24 Febr. 1880, kl. 2 e. m.

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af Herr Grefve A. Pipers motion, N:o 40, angående ändring i gällande stadgande om tiden för folkskolelärare-platsers af- och tillträdande.

Uti en i Riksdagens Andra Kammare väckt motion, N:o 40, som till Utskottets behandling hänvisats, har Herr Grefve Piper föreslagit, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, det nu gällande förordning om folkskolelärare-platsers af- och tillträdande måtte förändras sålunda:

1:o att, sedan val af folkskolelärare egt rum, tjensten bör af honom tillträdas å den af de i Kongl. Kungörelsen af den 21 December 1877 bestämda laga af- och tillträdestider, som inträffar näst efter *nittio* dagar från det valet vunnit laga kraft, och

2:o att folkskolelärare, som från sin innehafvande tjenst vill afgå, vare skyldig att hos vederbörande skolråd senast *nittio* dagar före sin afflyttning derom göra anmälan.

Såsom skäl för sitt förslag anför motionären, dels att skolrådet i den församling, hvarifrån skollärare afflyttar, kan så sent erhålla kännedom om lärarens afgång, att i bästa fall icke mer än $1\frac{1}{2}$ månads tid gifves för ny lärarens anskaffande; dels att största svårighet förefinnes, att på så kort tid anskaffa antagliga vikarier. Såsom stöd för förslaget angifves

äfven exempel på att skollärare lemnat sin innehafvande plats på andra tider, än de i förut nämnda Kongl. kungörelse stadgade af- och tillträdesdagarna, och att denna kungörelse på åtskilliga ställen tolkas så, att skollärare anses ega full rättighet att lemna sin befattning när som helst och utan föregående uppsägning.

I den af motionären åberopade Kongl. Kungörelsen af den 21 December 1877 stadgas, att den 1 Januari och den 1 Juli äro laga af- och tillträdestider vid folkskolelärare-tjenster, der ej annorlunda öfverenskommes mellan läraren och skolråden i de distrikt, der tjenst af honom afträdes och tillträdes, och att tjenst bör, sedan val af lärare egt rum, tillträdas å den af förenämnda tider, som inträffar näst efter trettionde dagen från det valet vunnit laga kraft. Att dessa bestämmelser skulle kunna tolkas så, att skollärare skulle hafva full rättighet att när som helst från sin befattning afgå, synes strida mot deras tydliga lydelse och torde bero på vederbörandes förbiseende eller bristande kännedom af hvad i förevarande fall finnes lagstadgadt. Ty i enlighet med dessa bestämmelser kan af- och tillträde af en skollärare-syssla *icke* ske när som helst, och en lärare kan *icke* hafva rättighet att när som helst lemna sin befattning, utan af- och tillträdet *måste* ske på en af dessa bestämda dagar, der ej annorlunda öfverenskommes. Ett motsatt förfarande är och måste betraktas och behandlas såsom en öfverträdelse af gällande lag och torde ingalunda verksamt förebyggas genom det af motionären framställda förslaget, ity att dylika lagöfverträdelser kunna likaväl tänkas ega rum, om tiden mellan val och tillträde af befattning utsträcker, såsom motionären föreslagit, till nittio dagar, som, om den förblifver, hvad den nu enligt lag är, trettio dagar. Det enda verksamma medlet häremot synes i Utskottets tanke vara kännedom och tillämpning af hvad lag föreskrifver.

Vid 1878 års riksdag väcktes, såsom motionären anför, motion beträffande laga af- och tillträdestider vid folkskolelärare-tjenster, i syfte att få den nu till trettio dagar bestämda mellantiden utsträckt till en tid af sex månader. Det då af Andra Kammaren tillsatta Första Tillfälliga Utskottet anförde, att, äfven om *någon* fördel genom förslaget bereddades den församling, hvarifrån flyttning eger rum, en *lika stor* skada och olägenhet tillskyndades den församling, till hvilken lärare skulle flytta, äfven som att de fall, då en afflyttning ej lemnade skolrådet mer än 1 à 1½ månads tid för lärares eller vikaries anställande, äro ytterst sällsynta och att tillfälle att undgå dylika eventualiteter vore beredt genom att träffa sådan öfverenskommelse, hvarom nämnes i meråberopade Kongl. kungö-

relse. På dessa grunder afstyrkte Utskottet motionen, och blef Utskottets afstyrkande hemställan af Andra Kammararen utan votering bifallen. Hvad då af Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskott anfördes, har motionären icke lyckats i Utskottets ögon genom fullt tillräckliga skäl häfva, utan synes det ännu ega sin giltighet, hvarför också Utskottet vill till då anförda grunder hänvisa och derjemte påpeka, att, då, enligt § 9 af gällande folkskolestadga, skolrådet eger att i samråd med församlingen bestämma de tider af året, då undervisning i skolor skall meddelas, en utväg alltid står öppen för skolrådet att förlänga tiden för skollärebefattnings besättande eller vikaries anskaffande genom att framskjuta tiden för termins börjande.

Såsom äfven af bifogade, för jemförelses skull uppgjorda tablå framgår, har för lärares eller vikaries anskaffande skolrådet, enligt nu gällande lag, i vanliga fall minst två månaders tid, hvilket dock in praxi blott kan inträffa, om val egt rum under senare hälften af November månad. Men då nu denna minimitid kan, genom att, t. ex., vårterminens början framskjutes till den 1 Februari eller 1 Mars, lagenligt förlängas till $2\frac{1}{2}$, ja $3\frac{1}{2}$ månader, hvilket ock, enligt motionärens förslag, blefve minimitid, så synes fördelen af motionens antagande i denna del knappt blifva nämnvärd.

Hvad åter beträffar förslaget 2:dra punkt, att folkskolelärare, som från sin innehafvande befattning vill afgå, skall vara skyldig att hos vederbörande skolråd senast nittio dagar före sin afflyttning derom göra anmälan, synes motionären dermed hafva påpekat en beaktansvärd brist i lagstadgandet angående af- och tillträde vid folkskolelärare-sysslor. Ty att för närvarande *ingen* har i lag sig ålagd skyldighet att inom viss tid hos skolråd göra anmälan om lärares afgang, måste ju betraktas såsom en brist. Men att, i enlighet med motionen, ensamt lägga denna skyldighet på skolläraren, synes Utskottet icke vara utan sina betänkligheter. Visserligen bör en sådan skyldighet åligga skolläraren i det fall, då han vill från sin innehafvande tjänst afgå, utan att tillträda annan skolläraryssla. Men att göra denna anmälningsskyldighet i alla hithörande fall obligatorisk ensamt för skolläraren, förefaller Utskottet föga ändamålsenligt. Ty 1:o torde något analogt förhållande med andra statens, kyrkans eller kommunens tjänstemän ej såsom stöd kunna anföras; 2:o) torde det icke vara fullt öfverensstämmande med det lämpliga, att en tjänsteman skall sjelf hos en myndighet göra anmälan om en afflyttning, som är orsakad af ett val, som försiggått hos eller inför en annan myndighet,

hvilken anmälan snarare synes, der den behöfves, böra tillhöra den *myn-dighet*, som fullmakten utfärdar; 3:o) kan ju icke skolläraren göra sådan anmälan förr än han mottagit det af skolråd för honom utfärdade förordnande, hvarom 6 § af folkskolestadgan talar. Mottagandet af ett dylikt förordnande kan dock af lokala eller andra omständigheter fördröjas, så att ej så liten tid hinner förflyta deremellan och tiden för valets laga kraftvinnande. Deraf kunde då ock härflyta, att den tienst, som, enligt nu gällande lag eller enligt motionens 1:a punkt, skulle tillträdas den 1 Januari eller den 1 Juli, som inträffar näst efter trettio eller nittio dagar från det valet vunnit laga kraft, icke kunde af läraren *då* tillträdas, emedan icke trettio eller nittio dagar förflutit, sedan skolläraren hos skolrådet i afflyttningssorten gjort sin anmälan. Hvadan sålunda en olöslig mot-sägelse kunde uppstå vid tillämpningen af, å ena sidan, gällande lag eller motionens 1:sta punkt och, å andra sidan, motionens 2:dra punkt, ifall den antages. Den laga *tillträdestiden* till den nya platsen, enligt nuvarande lag och enligt motionärens förslag, kan nemligen hafva tilländalupit, innan den för skolläraren berättigade tiden för *afflyttning* från den innehafvande tienst infaller. Kan icke derigenom en skollärare blifva försatt i den kinkiga belägenhet, att han mot sin vilja och utan sin skuld står såsom eller åtminstone kan få sken af att vara försumlig eller lagöfverträdare inför det skoldistrikt, till hvilket han skall afgå? Och huru skall skolrådet i detta distrikt kunna anordna om tienstens uppehållande, då det icke vet, när den tillträdande läraren är att förvänta? Det är att befara, att många olägenheter häraf kunde orsakas.

Derjemte vill Utskottet påpeka, att — huru sällspordt det än torde inträffa — det fall ju dock kan tänkas, att en skollärare, som sökt och valts till en befattning, af förekomna anledningar icke *vill* från sin innehafvande tienst afgå och derföre försummar eller dröjer med att göra ifrågavarande anmälan. Måne en sådan skulle kunna stämplas såsom lagöfverträdare?

Att göra de af laga val föranledda af- och tillträdestiderna för skollärare-tjenster beroende af skollärarens egen anmälan om sin afgång, synes derför Utskottet icke lämpligt. Men deremot synes det Utskottet lämpligt och för vinnande af motionens syftemål och lösandet af många med afseende på skollärare-tjensters af- och tillträde förekommande svårigheter och obehag främjande, om — hvad som nu i våra folkskolestadgar saknas — en bestämmelse funnes, som ålade det skolråd, som för vederbörligen antagen lärare utfärdar förordnande, att om ett laga kraftvunnet

val ofördröjligen göra anmälan till det skolråd, i hvars skoldistrikt den antagne läraren skall från sin innehafvande befattning afgå. Och om derjemte den tid, inom hvilken skollärare, som, utan sökt och erhållen transport till annan skollärare-befattning, vill från sin innehafvande tjänst afgå, bör om sin afgang göra anmälan hos vederbörande skolråds ordförande, »vore lika lång som den tid, som måste förflyta emellan det att val vunnit laga kraft och tillträdestiden», håller Utskottet före, att, utan allt för stora rubbningar af nu gällande bestämmelser och med tillgodo-seende af både skoldistriktens och skollärares billiga och rättmätiga anspråk, de svårigheter, som i hithörande fall stundom förekomma och hvilka af motionären påpekats, skulle blifva väsentligen undanröjda.

Med stöd af hvad sålunda anförts får Utskottet med anledning af motionen tillstyrka,

att Andra Kammaren för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t täcktes med afseende på af- och tillträdestider vid folkskolelärare-tjänster dels utfärda bestämmelser, som bereda skolrådet i den ort, hvarest folkskolelärare från innehafvande befattning skall afgå, tillfälle att angående laga kraftvunnet val i den ort, der han skall tjänst tillträda, ofördröjligen erhålla tillförlitlig kännedom, dels föreskrifva lämplig tid, inom hvilken folkskolelärare, som utan sökt och erhållen transport till annan skollärare-syssla vill sin befattning lemna, skall om sin afgang hos vederbörande skolråd göra anmälan.

Stockholm den 24 Februari 1880.

Å Utskottets vägnar:

A. HEDIN.

Jemförande tablå med afseende på af- och tillträdestiden vid Folkskoleläraresysslor.

Exempelvis antagen tid, då förrättadt val vinner laga kraft.	30-de dagen efter sedan val vinner laga kraft.	Tillträdestid enligt Kongl. Kungörelsen den 21 December 1877.	90-de dagen efter sedan val vunnit laga kraft.	Tillträdestid enligt motionärens förslag.	Den tid skolrådet har för att anskaffa lärare eller vikarie innan tillträdesdagen.			
					Enligt Kongl. Kungörelsen den 21 December 1877.	Enligt motionärens förslag.	Enligt Kongl. Kungörelsen den 21/12 1879, om läse-termin börjar den 15 Januari eller 15 September. den 15 Februari eller 15 Oktober.	
Januari 1	Februari 1	Juli 1	April 1	Juli 1	6 månader	6 månader		
» 15	» 15	»	» 15	»	5½ »	5½ »		
Februari 1	Mars 1	»	Maj 1	»	5 »	5 »		
» 15	» 15	»	» 15	»	4½ »	4½ »		
Mars 1	April 1	»	Juni 1	»	4 »	4 »		
» 15	» 15	»	» 15	»	3½ »	3½ »		
April 1	Maj 1	»	Juli 1	Januari 1	3 »	9 »	5½ månader	6½ månader
» 15	» 15	»	» 15	»	2½ »	8½ »	5 »	6 »
Maj 1	Juni 1	»	Augusti 1	»	2 »	8 »	4½ »	5½ »
» 15	» 15	»	» 15	»	1½ »	7½ »	4 »	4 »
Juni 1	Juli 1	Januari 1	September 1	»	7 »	7 »		
» 15	» 15	»	» 15	»	6½ »	6½ »		
Juli 1	Augusti 1	»	Oktober 1	»	6 »	6 »		
» 15	» 15	»	» 15	»	5½ »	5½ »		
Augusti 1	September 1	»	November 1	»	5 »	5 »		
» 15	» 15	»	» 15	»	4½ »	4½ »		
September 1	Oktober 1	»	December 1	»	4 »	4 »		
» 15	» 15	»	» 15	»	3½ »	3½ »		
Oktober 1	November 1	»	Januari 1	Juli 1	3 »	9 »	3½ månader	4½ månader
» 15	» 15	»	» 15	»	2½ »	8½ »	3 »	4 »
November 1	December 1	»	Februari 1	»	2 »	8 »	2½ »	3½ »
» 15	» 15	»	» 15	»	1½ »	7½ »	2 »	3 »
December 1	Januari 1	Juli 1	Mars 1	»	7 »	7 »		
» 15	» 15	»	» 15	»	6½ »	6½ »		